

ÖĞRENİLMİŞ ÇARESİZLİK DAVRANIŞI VE KADER İNANCI

Yazar
Elif KARA

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazara ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap Paylaşılan "Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Genellenme Derecesi ile Kader İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-8259-01-8

Kitap Adı

Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışı ve Kader İnancı

Yazar

Elif KARA

ORCID iD: 0000-0003-1205-2943

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa Tasarımı ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

PSY022040

DOI

10.37609/akya.2125

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Öğrenilmiş çaresizlik modeline göre; hayvanlar ve insanlar olumsuz şartlarla karşılaştıklarında bu durumu değiştirmek amacıyla bir gayret içinde olmalarına karşın, sonuç üzerinde bir etki ortaya koyamadıkları takdirde sonraki zamanlarda muhatap oldukları benzeri durumlarda durumu değiştirmeleri mümkün olsa bile gerekli eylemleri gerçekleştirmelerine mâni olacak bir tecrübe kazanmaktadırlar.

Hayatları süresince birçok problem ve sorunla yüzleşen bireylerin çözüm arayışı sağlıklı davranışlardır. Bununla birlikte öğrenilmiş çaresizlik olarak anılan süreçte çözüm bulunamayan bir problemle yüzleşip çaresizliği öğrenen kişiler, ilerleyen zamanlarda çözüm bulabilecekleri benzeri sorunlarla yüzleştiklerinde bu gelen probleme yönelik çözüm yaratma arzularını yitirerek karşılırlar. Yüzleşilen yeni tecrübeye sorunun aşılamayacağını düşünmek ve ona kayıtsız kalmak hali, çaresizliği öğrenmek olarak tarif edilmektedir. Çözüm bulma arzusunun yitirilişi ve hadiselerle karşı duyarsız kalmak dikkate alındığında bunun dışında hangi durumlar çaresizliğe yol açabilmektedir?

Kader inancı çerçevesindeki ayetler bütün olarak değerlendirildiğinde kişilerin davranışları üzerinde seçim hakkını tatbik edebilecekleri açıkça anlaşılmaktadır. Tarihi süreç nazarından baktığımızda, bazı siyasi saiklerle olsun, birtakım yorumcuların bakış açılarından olsun kader inancının insan iradesi açısından hatalı değerlendirmelerle karşılaştığı dönemler yaşanmıştır. Kaderin insan üzeri bir güç olduğu ve insana, davranışlarında seçim hakkını elinden aldığı yaklaşımları gündeme gelmiştir. Bugün de kaderin insanların davranışları üzerinde belirleyici etki gösterdiği yönünde inanışlara rastlayabiliyoruz.

Kendi davranışları üzerinde belirleyici gücünü yitirdiğini düşünenlerin kendilerini bir çaresizlik içerisinde sürükledikleri, davranışlarında daha pasif bir tutuma yöneldikleri dikkate alınır, kader inancı ve çaresizlik anlayışı arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını incelemek araştırmanın konusu olarak tespit edilmiştir.

Bu kitap “Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Genellenme Derecesi ile Kader İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı doktora tezimin bir ürünüdür ve birçok kişinin değerli katkılarıyla tamamlanmıştır. Araştırmanın her aşamasında ilgi, yardım ve desteklerini esirgemeyen, sabırla rehberlik eden, öneri ve eleştirileriyle yönlendiren, saygıdeğer hocam ve tez danışmanım, öğrencisi olmaktan onur duyduğum, Sayın hocalarım; Hüseyin Peker’e, Öneri ve eleştirileriyle yol gösteren hocalarım Sayın Ali Rıza Aydın’a, ve Sayın Tevfik Fikret Karahan’a teşekkürlerimi sunarım. Öğrenilmiş çaresizlik Ölçeğinin Türkçe formunun geliştirilmesinde emeği olan, vakit ayırıp çalışmamla ilgili görüş ve önerileri ile tezime değer katan Sayın Gül Aydın hocama ve çalışmanın istatistiksel değerlendirmesinde yardımlarını esirgemeyen Sayın Yüksel Bek hocama teşekkürlerimi sunarım. Anketlerin uygulanması aşamasında yardımlarını gördüğüm öğretim elemanları ve üniversite öğrencilerine sabırları ve emekleri için teşekkür ederim.

Araştırmam süresince oyun vakitlerinden çaldığım, beni anlayışla karşılayan, gözümün nuru canım çocuğum Bilge’ye çok teşekkür ederim. Haziran - 2009

Elif KARA

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Önemi	5
2. Araştırmanın Amacı	5
3. Problem	6
4. Alt Problemler	6
5. Denenceler	7
6. Araştırmanın Sınırlılıkları	8

BÖLÜM 2

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
1. Öğrenilmiş Çaresizlik Araştırmaları	9
2. Öğrenilmiş Çaresizlikle İlgili Yurdumuzda Yapılmış Bazı Çalışmalar	9
3. Öğrenilmiş Çaresizlikle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Bazı Araştırmalar	15
4. Kader İnancı Araştırmaları	21
5. Kader İnancı İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Bazı Araştırmalar	23

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	25
1. Evren	25
Örneklem	26
2. Veri Toplama Araçları	28
2.1. Yükleme Biçimi Ölçeği	29
3. Verilerin Toplanması ve Analizi	32

BÖLÜM 4

KURAMSAL ÇERÇEVE	35
4.1 Öğrenilmiş Çaresizlik Teorisi	35
4.2 Öğrenilmiş Çaresizlik Teorisine Katkı Sağlayan	

Kavram ve Teoriler	40
4.2.1. Depresyon	41
4.2.3. Kontrol Odağı.....	47
4.2.4. Yükleme Teorisi	53
4.2.5. ğrenilmiş çaresizliğin üstesinden Gelinmesine Yönelik Stratejiler	67
4.3. Kader İnanıcı	69
4.4. Kader İnanıcı ve öğrenilmiş aresizlik.....	80

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUM	83
Öđrencilerin Kader İnançlarına Göre Dağılımları	83

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER	109
1. Sonuç	109
2. Öneriler	111
2.1. Araştırmacılara Öneriler	111
2.2. ğrenilmiş aresizlikle İlgili Öneriler	111

KAYNAKLAR	112
------------------------	------------

için, umutlu olmak, öz-saygıyı geliştirmek, olumsuz benlik ve olumsuz sosyal yapı algılarını değiştirmek gerekmektedir.

Kişinin başarısızlıklarının büyük çoğunluğunun kendisi ile ilgili olumsuz algısından kaynaklanmaktadır. Olumsuz algıların değiştirilmesi, bireyi daha aktif ve olumlu bir hale getirecektir. Böylelikle potansiyel başarı fırsatı değerlendirilip, başarısızlık en az seviyeye indirilmiş olacaktır.

Kader inancı cebri anlamda kişiyi atalete sevk edebilmektedir. Bunun için Kuran'ın sorumluluk, çalışma ve ümitle ilgili ayetleri iyi değerlendirilmelidir. Olumsuz kader inancı kaynağını Kur'an'dan alan olumlu yaklaşımlarla değiştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abduh, Muhammed. 1986. *Tevhid Risalesi*. Çev: Sabri Hizmetli. Ankara: Fecr Yay.
- Abramson, Y. Seligman, M.E.P. Teasdale, D. 1978. "Learned Helplessness in Humans: Critique and Reformulation". *Journal of Abnormal Psychology*. Vol: 87.1. pp. 49-74.
- Akbulut, Ahmet.1992. *Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkileri*. İstanbul: Birleşik Yay.
- Aktaş, Aliye Mavili. 2007. "Türkiyede Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler Ve Yoksulluk". *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi*. Sayı: 12. ss. 64-71.
- Alloy, L.B. Peterson, C. Abramson, L.Y. and Seligman, M.E.P. 1984. "Attributional Style and the Generality of Learned Helplessness". *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol: 46. pp. 681-687.
- Altıntaş, Ramazan. 2001. "Kelamî Epistemolojide Aklın Değeri". *Cumhuriyet Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 2. Sivas. ss. 97-129.
- . 1995. *Kuranda Hidayet ve Delalet*. İstanbul: Pınar Yay.
- Albayrak, Halis. 1983. *Kuran'ın Kuran'la Tefsiri*. İstanbul: Şule Yay.
- Alloy, L.B. Lipman, A.J. Abramson, L.Y. 1992. "Attributional Style as a Factor for Depression: Validation By Past History Mood Disorders". *Cognitive Ther Res*. 4: 391-407.
- Antaki, C. Brewin, C. 1982. *Attributions and Psychological Change: Applications of Attributional Theories*. London: Academic Pres.
- Arık, İ.A. 1996. *Motivasyon ve Heyecana Giriş*. İstanbul: Çantay Yay.
- Ayan, D. 1996. "Öğrenilmiş Çaresizlik Modeli Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma". *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

- Aydın, A.Gül. 1985. "Sosyal Başarı Eğitimi İle Sosyal Beceri Eğitiminin Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Ortadan Kaldırılmasına Etkisi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Aydın, Ali Arslan. 1979. İslam inançları ve Felsefesi. (Tevhid ve İlm-İ Kelam). 5.b. İstanbul: Çağrı Yay.
- Aydın, Mehmet Zeki. Esen, Adem. 1997. "Türkiyede Deprem Zararlarının Çok Olması İle Kader inancı Arasındaki İlişki". Diyanet İlmî Dergi. Cilt:33. Sayı:3. Ankara. ss. 59-74.
- Ayköse, Nafi. 2006. "Bir Özel Okulda Okuyan İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bağdâdî. Mezhepler Arasındaki Farklar. Diyanet Vakfı Yay.
- Bahadır, Ş. 1995. "Çaresizlik Eğitiminde Kullanılan Materyalin Sonraki Göreve Benzerliği ve Algılanan Önemin Çaresizlik Üzerindeki Etkileri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Baumeister, Roy F. 2005. The Cultural Animal: Human Nature, Meaning, and Social Life. New York: Oxford University Press.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. 1959. Muvazzah İlmî Kelam. İstanbul: Engin Yay.
- Brewin, Chris. 1988. Cognitive Foundations of Clinical Psychology. Psychology Press Ltd.
- Boyd, T. L. 1982. "Learned Helplessness İn Humans: A Frustration-Produced Response Pattern". Journal of personality and Social Psychology. . Vol: 42-4. pp. 738-752.
- Canan, İbrahim. 1995. Kütüb-Ü Sitte. C.5. Ankara: Akçağ Yay.
- Cabiri, Muhammed Abid. 1997. İslamda Siyasi Akıl. Çev: Vecdi Akyüz. İstanbul: Kitabevi Yay. ss.512.
- Conrad, Marcel E. Patricia, Brown. Marcia G. Conrad. 1996. "Fatalism and Breast Cancer in Black Women" ACP Journal. Vol: 125,11 pp. 941-942.
- Cole, David L. Cole, Shirley. 1976. "Locus of Control İn Mexican Students: The Case of The Missing Fatalist". Paper Presented At The Annual Convention of The Rocky Mountain Psychological Association. Phoenix. Arizona: Vol: 12-15. pp.1-12.
- Corell, Ann Palker and Marcus, David K. 2004. "Espartner Abuse, Learned Helplessness, and Trauma Symptoms". Journal of Social and Clinical Psychology. Vol. 23, No. 4. pp. 446-460.
- Davis, S. Thompson H. Gutierrez, Y.E. 2002 "Breast Cancer Fatalism Ethnic Differences and Association With Cancer Screening". Annals of Epidemiology. Vol: 12,7. pp. 491-492.
- Dintzer, Leonard. Wortman, Camille B. 1978. "Is an Attributional Analysis of The Learned Helplessness Phenomenon Viable? A Critique of The Abramson-Seligman-Teasdale Reformulation". Journal of Abnormal Psychology. Vol: 87,1. pp.75-90.

- Dönmez, Ali. 1994. *Hitler İsteseydi... Sosyal Psikoloji Yazıları*. Ankara: Gün-doğan Yay.
- ..Denetim Odağı ve Çevre Büyüklüğü.
Dergiler.Ankara.Edu.Tr/Dergiler/40/513/6325.Pdf
- Douglas, D. Anisman, H. 1975. "Helplessness Or Expectation Incongruency: Effects of Aversive Stimulation on Subsequent Performance". *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*. Vol: 1. pp. 411-417.
- Dweck. C. and N.D. Repucci, 1973. "Learned Helplessness and Reinforcement Responsibility in Children", *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol: 25. pp. 109-116.
- Dönmez, A. 1984. "Belirli toplumsal Durumların Algılanmasında Denetim Odağının Etkisi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 17,1-2. ss.146-148.
- Ebu Zehra. *İslamda Siyasi ve İtikadi Mezhepler Tarihi*. Hisar Yay.
- Ebu Zehra. *İmam Şafii. Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.*
- Elmalılı, Hamdi Yazır. *Hak Dili Kuran Dili*. C: VIII. VII. ss.5625.
- Erdoğan, M. Yüksel. 2006. "Ana-Baba Tutumları İle Öğretmen Davranışlarının Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi İle İlişkileri". *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*. Sayı: 13,3. ss. 98-105.
- Esed, Muhammed. 1999. *Kuran Mesajı*. 5.b. Çev: Cahit Koytak. Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yay.
- Farmer, Helen. Vispoel, Walter P. 1990. "Attributions of Female and Male Adolescents for Real- Life Failure Experiences". *Journal of Experimental Education*. Vol: 58. pp. 127-140.
- Fazlurrahman. 1996. *Ana Konularıyla Kur'an*, Çev: Alparslan Açıkgenç. Ankara: Ankara Okulu Yay.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi. *Mezheplerin Doğuşuna Tesir Eden Sebepler*.
- Fiske. Susan T. Taylor, Shelley E. 1991. *Social Cognition (Paperback)*. 2 Ed. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences.
- Försterling, Friedrich. 2001. *Attribution: An introduction to Theories, Research, and Applications*. Psychology Pres.
- Galluss. and Galluss. 1996. *Learned Helplessness in Chickens: Evidence for Attentional Biass*. New York: Academic Press.
- Gatchel, Robert J. Proctor, Janet D. 1976. "Physiological Correlates of Learned Helplessness in Man". *Journal of Abnormal Psychology*. Vol: 85,1. pp. 27-34.
- Güngör, Mevlüt. *Kaza ve Kadere İman* (www.dinahlak.com:2008)
- Güler, İlhami. 1998. *Allahın Ahlakılığı Sorunu*. Ankara: Ankara Okulu Yay.
- Gülmez, Ümmüşerif. 2008. "Deprem Tecrübesi Yaşayanlarda Dinsel Anlamlandırma Biçimleri ve Tutumlar" *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Gülveren, Hünkâr. 2008. "Lise Son Sınıf Öğrencilerinde İç-Dış Kontrol Odağı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı İle Zekâ Arasındaki İlişkinin Araştırılması". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Gölcük, Şerafettin. 1979. Kelam Açısından insan ve Fiilleri. İstanbul.
- Hagan, Margaret L. Medway, Frederick J. 1989. "Learned Helplessness Versus Egotism Females a Developmental Comparison". Journal of Educational Research. Vol: 82. pp. 178- 186.
- Hayalioğlu, İbrahim. 2001. "İlköğretim Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından incelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Heider, F. 1958. The Psychology of interpersonal Relations. New York: Wiley.
- Hersen, Michel. Thomas, Jay C. Segal, Daniel L. 2005. Comprehensive Handbook of Personality and Psychopathology. Illustrated: John Wiley and Sons.
- Hewitt, AK. Foxcroft, DR. Macdonald, J. 2004. Multitrait-Multimethod Confirmatory Factor Analysis of The Attributional Style Questionnaire. Pers Indiv Differ. Vol: 37. pp. 1483-1491.
- Hiroto, D.1974. "Locus of Control and Learned Helplessness". Journal of Experimental Psychology. pp.187-193.
- Hiroto, D. Seligman, M.E.P. 1975. "Generality of Learned Helplessness in Men" Journal of Personality and Social Psychology. Vol: 31. pp. 311
- Hoeksema, N. Seligman M.E.P. Gergus, V J. 1987. "Learned Helplessness in Children a Longitudinal Study of Depression Achievement and Explanatory Style" Journal of Personality and Social Psychology. Vol: 55- 2. pp. 237-265.
- İşık, P. 1987. "Depresif Kişilerin Kendileri ve Önem Verdikleri Bir Kişiye İlişkin Yüklemeleri". Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hogg, M. A. Vaughan, G. M. 2007. Sosyal Psikoloji. Çev: İ. Yıldız ve A. Gelmez. Ankara: Ütopya Yay.
- Hook, Mary Van. 1979. Female Clients, Female Counselors, Combating Learned Helplessness. Social Work.
- Howardaoğlu, S. 1986. "Bazı Bilişsel Değişkenlerin Öğrenilmiş Çaresizliğe Etiketleri". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- İrfan, Abdulhamid. 1983. İslam'da İtikadi Mezhepler ve Akaid Esasları. Çev: M. Saim Yeprem. İstanbul: Marifet Yay.
- İzutsu, Toşhiko. 1975. Kur'anda Allah ve insan. Çev: Süleyman Ateş. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Johnson, S. and Dona 1981. "Naturally Acquired Learned Helplessness; The Relationship of School Failure to Achievement Behavior, Attributions and Self-Concept". Journal Educational Psychology, Vol: 73. pp. 174-180.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. 1991. İnsan-Aile, Kültür. 2.b. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Kandemir, Yusuf. 2006. "Kader inancının Psikoterapik Açından Fonksiyonu". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Karaca, Faruk. 2006. "Kader Algısı Ruh Sağlığı Üzerine Empririk Bir Araştırma". İslami Araştırmalar Dergisi. C. 19. Sayı 3. pp.479-489.
- Karakaş Sirel. Psikoloji Sözlüğü. <https://www.psikolojisoszlugu.com/>
- Kaya, Serkan. 2005. "Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyleri Düşük ve Yüksek Olan İlköğretim Öğrencilerinin Öğretme-Öğrenme Sürecine İlişkin Görüşleri". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi .
- Keskin, Halife. 1997. İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza. İstanbul: Beyan Yay.
- Kılıç, M. 1991. "Üniversite Öğrencilerinin Tahmin Ettikleri Akademik Başarıları İle Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyleri Arasındaki İlişki". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kofta, Mirosław. Weary, Gifford. Sedek, Grzegorz. 1998. Personal Control in Action: Cognitive and Motivational Mechanisms. Illustrated: Springer.
- Kök, M. 1992. "Psikolojik Danışmanın, Dezavantajlı Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik, Benlik Tasarımı ve Genel Kaygı Düzeylerine Etkisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Langba, Johannes. 2006. Depression and Learned Helplessness Among Refugee Women in Sub-Saharan Africa: Prevalence and Context.
- Laoust, Henry. 1999. İslamda Ayrılıkçı Görüşler. Çev: Ethem Ruhi Fıçlalı. Sabri Hizmetli. Ankara: Pınar Yay.
- Leonard, Egede. 2003. "Diabetes Self-Management in African Americans: An Exploration of The Role of Fatalism" The Diabetes Educator. Vol. 29,1. pp. 105-115.
- Lewis, S. Ross, C. Mirowsky, J. 1999. Establishing A Sense of Personal Control, in The Transition of Adulthood. Social Forces.
- Loosemore, M. Lam, A.S.Y. 2004. The Locus of Control: A Determinant of Opportunistic Behaviour in Construction Health and Safety. Construction Management and Economics. Vol: 22. pp. 385-394.
- Maier, S. F. Seligman M.E.P. 1976. "Learned Helplessness: Theory and Evidence". Journal of Experimental Psychology: General. Vol: 105. pp. 3-46.
- Mc Kean, K J. 1994. Using Multiple Risk Factors to Assess The Behavioral Cognitive and Affective Effects of Learned Helplessness: A Theory for The Age of Personal Control. New York: Oxford Uni. Press.
- Mikulincer, M. 1990. "Learned Helplessness, Causal Attribution And Response To Frustration". Journal Of General Psychology. Vol: 117-1. pp. 47-58.
- Nesse, Randolph M. 2000. "Is Depression An Adaptation?". Arch Gen Psychiatry. Vol: 57. pp.14-20.
- Oğuz, Muhammed İhsan. 1994. İslamda Kaza ve Kader. İstanbul: Oğuz Yay.
- Oluklu, D. Balyürek. 1997. "Lise Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzey-

- lerinin Bazı Değişkenler Açısından incelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Öner, Nejla. 1997. Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler Bir Başvuru Kaynağı. 3.b. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- Öztürk, Resul. 2002. Cebri Düşüncenin Yaygınlaşmasında Siyasi İktidarın Etikisi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Pak, Z. 2001. Cahiliye Araplarındaki Allah inancının, Kur'andan Hareketle Tespitiyle İlgili Bazı Hususlar. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(1), 311-330.
- Park, Au Chung. 1995." Achievement Motivation: From The Perspective of Learned Hopelessness". Institute of Education. Hong Kong. Vol: 23,1. pp. 83-92.
- Peterson, C. ve Seligman, M.E.P. 1984. "Causal Explanation as a Risk Factor for Depression: Theory and Evidence". Psychological Review. Vol: 91,3, pp. 350.
- Peterson, C. 1993. "Helpless Behavior" Behavior Research and Therapy. 31. 289-295.
- Peterson, C. and Seligman, M.E.P. 1987. "Explanatory Style and İllness". Journal of Personality. Vol: 55. pp. 237-265.
- Peterson, C., Maier, Steven F, Seligman, M.E.P, 1995. Learned Helplessness: A Theory for The Age of Personal Control. Illustrated: US Oxford University Pres.
- Peterson, C. and Vaidya, Robert. 2001. "Explanatory Style, Expectations, and Depressive Symptoms" Personality and Individual Differences. Vol: 31. 7. pp. 1217-1223.
- Phares, Jerry. E. 1976. Locus of Control in Personality. General Learning Pres. New Jersey.
- Phillips, J.M. and Gully, M. 1997. "Role of Goal Orientation, Ability, Need for Achievement, and Locus of Control in The Selfefficacy and Goal Serting Process". Journal of Applied Psychology. Vol: 82-5. pp. 792-802.
- Polat, S. 1986. "Ana-Baba Tutumlarının Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etikisi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ric, F. 1997. Effects of Control Deprivation on Subsequent Use of Stereotypes. Journal of Social Psychology. Vol:137- 3. pp. 333.
- Rotter, J.B. 1966. "Generalized Expectancies for internal versus External Control of Reinforcement" Psychological Monographs. Vol: 80. pp. 1-28.
- Rotter, J. B. 1990. "Internal versus External Control of Reinforcement: A Case History of a Variable". American Psychologist. Vol: 45. pp. 489-493.
- Rosenbaum, M. 1980. "A Schedule for Assessing Self-Control Behaviors: Preliminary Findings". Behavioral Therapy. Vol: 11. pp.109-121.
- Rungapadiachy, Dev. 1998. "Interpersonal Communication and Psychology

- for Health Care". Butterworth-Heinemann.
- Sabuni, Nureddin. 1995. *El- Bidaye Fi Usulüddin, Maturidiye Akaidi*. Çev.: Bekir Topaloğlu. Ankara.
- Schlinger, Henry D. 1998. *Introduction to Scientific Psychology* Introduction to Scientific Psychology. İllustrated: Springer.
- Sedek, G. Kofta, M. Tyszka, T. 1993. "Effects of Uncontrollability On Subsequent Decision Making: Testing The Cognitive Exhaustion Hypothesis". *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol: 65-6. pp. 1270-1281 (1 p. 3/4).
- Seligman, M.E.P. 1975. *Helplessness: on Depression, Development, and Death*. San Francisco: W.H. Freeman.
- Seligman, M.E.P. and Maier, ss.F. 1967. "Failure to Escape Traumatic Shock". *Journal of Experimental Psychology*. Vol: 74. pp.1-9.
- Seligman, M.E.P. 1975. *Helplessness: On Depression, Development, and Death*. San Francisco: W.H. Freeman.
- Solmuş, T. 2004. "İş Yaşamı, Denetim Odağı ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli". *Türk Psikoloji Bülteni*. Sayı: 10. ss.196-205.
- Solomon, R. C. (2003). On fate and fatalism. *Philosophy East and West*, 435-454.
- Sowa, Claudia J. 1992. "Understanding Clients Perceptions of Stres" *Journal of Counseling and Development*. Vol: 71. pp.179-183.
- Spendlove, David C. Gavelek, James R. Macmurray, Val. 1981. *Learned Helplessness and The Depressed Houswife*. New York: Springer Publishing Company. Social Work. November.
- Tankışı, Deniz. 2007. "Kanserli Hastalarda Hastalığa Bağlı Atıflar ve Alternatif Tedaviler". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Tiggemann, Marika.1981. "Noncontingent Success versus Noncontingent Failure and Learned Helplessness". Published as a Seperate and in *The Journal of Psychology*. pp. 233-238.
- Topaloğlu, Bekir. 1981. *Kelam İlmi*. İstanbul.
- Tunç, Cihat. 1994. *Sistematik Kelam*. Kayseri. Erciyes Ü. Yay.
- Uludağ, Süleyman. 1999. *Kelâm İlmi Ve İslâm Akâidi*. İstanbul.
- Uzbaş, Aslı. 1998. "Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Valaës, Harald. 2001. "Learned Helplessness and Psychological Adjustment: Effects of Age, Gender and Academic Achievement". *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol: 45,1.
- Voltaire. 1944. *Felsefe Sözlüğü*. Çev.: Lütfi Ay. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Yavuz, Yusuf Şevki. 2003. "İslam Ansiklopedisi". c.4. *Kader Maddesi*. İstanbul: Diyanet Yay.
- Yeşilyaprak, B. 1990b. "Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişime İlişkin

- Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme”. Türk Psikoloji Dergisi. Sayı: 7,25. ss. 41-52.
- Yıldız, Çigdem. 1997. “Yüksek ve Düşük Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine Sahip Bireylerin Başarı ya da Başarısızlık Durumlarına İlişkin Nedensel Yüklemeleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, Arzu. 2003. “Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeylerinin, Akademik Benlik Tasarımları, Okula Karşı Tutumları ve Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Watt, W. Montgomery. 1981. İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri. Çev.: Ethem Ruhi Fiğlalı. Ankara: Ümran Yay.
- Weiner, B. 1972. “Attribution Theory, Achievement Motivation and The Educational Process”. Review of Educational Research. Vol: 42-2. pp. 203- 215.
- Weiner, B. and others. 1972. Perceiving The Causes of Success and Failure, Attribution: Perceiving The Causes of Behaviour. General Learning Pres. Morristown.
- Weiner, B. 1985a. An Attributional Theory of Achievement Motivation and Emotion, Psych-Ological Review. Lawrence Elbaum Associatess.
- Weiner, B. Donald, K. Freedheim. Theodore, Millon. Schinka, John A. Melvin, J. Lerner. Wayne, F. Velicer. 2003. Handbook of Psychology: Personality and Social Psychology. Yayınlayan: John Wiley and Sons.
- [Http://Www.Cumhuriyet.Edu.Tr/Akademik/Fak_İlahiyat/Der51/16.Htm](http://Www.Cumhuriyet.Edu.Tr/Akademik/Fak_İlahiyat/Der51/16.Htm)
- [Http://Www.Termbank.Net/Psychology/5229.Html](http://Www.Termbank.Net/Psychology/5229.Html): 2008

